

**SANT JUST DESVERN I
JOSEP ANSELM CLAVÉ**

Antoni Fuentes

SANT JUST DESVERN I JOSEP ANSELM CLAVÉ

La primera vegada que vaig llegir el llibre de mossèn Antonino Tenes “Notes històriques de Sant Just Desvern”, va cridar-me l’atenció una afirmació que fa sobre el carrer de la Sala o carrer d’Anselm Clavé. En la pàgina trenta-sis de l’obra, l’autor indica que aquesta via “és ara oficialment¹ carrer d’Anselm Clavé, en recordança del temps en que aquest popular mestre de música i gran compositor s’hi havia estat.”

Amb motiu de la reedició del llibre, tot recordant-me d’aquest text, la curiositat em va empènyer a tractar d’esbrinar la possible estada de Clavé a Sant Just, i els vincles o relació que pogué tenir amb el poble. Aquí teniu una exposició dels resultats d’aquesta recerca.

Els cors de Clavé a Sant Just Desvern

Per poder veure la relació entre aquest músic i polític i el nostre poble, fóra convenient començar fent una ullada, encara que sigui superficial, a la vessant més popular de l’obra claveriana: els seus cors.

La referència més antiga que relaciona Clavé i Sant Just, la dóna el mateix músic quan escriu: “En varios puntos del principado siguieron las tentativas más o menos afortunadas para secundar nuestro trabajo, a cuyo fin tuve que enviar música coreada a Sabadell, Olot, Mora de Ebro, Manresa, **San Justo Desvern, en 1855...**”². D’aquestes indicacions del propi Clavé, es pot deduir que l’any 1855 ja existia a la nostra població alguna agrupació coral, de la que no sabem ni tan sols el nom.

Un altre punt de contacte entre Sant Just i Clavé és el cor “**La Lira**”, fundat el dia 11 de gener de 1861.³ Adherit des dels seus inicis al movi-

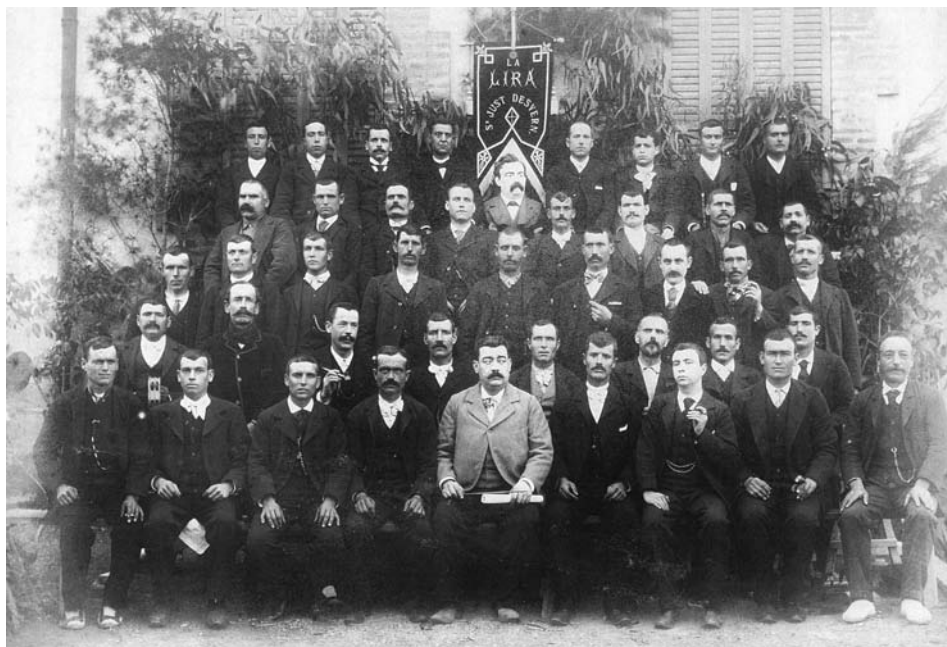
1. El carrer va canviar de nom al començament de la dècada del 1930.

2. Aquesta cita, que procedeix d’una altra obra sobre Clavé escrita l’any 1867, la podeu trobar en la pàgina 209 del llibre “*Josep Anselm Clavé i el naixement del cant coral a Catalunya*” de Jaume Carbonell i Guberna. Editorial Galerada any 2000.

3. Ídem pàgines 371, 612 i 643.

ment claverià, va participar en molts actes de la "Asociación Euterpense" i actuà, entre d'altres, en els festivals organitzats per l'associació esmentada, els dies 27, 28 i 29 de setembre de 1862 conjuntament amb mil dos-cents cantaires pertanyents a trenta-una societats corals vingudes de tota Catalunya.

"La Lira" també va formar part del grup de cors que van col·laborar en el festival benèfic celebrat al Gran Teatre del Liceu de Barcelona, el dia 10 de març de 1863, amb una participació total de tres-cents coristes de diferents entitats.



El cor La Lira cap a l'any 1893 ó 1894. Foto Arxiu Històric Sant Just

A la fotografia adjunta podem observar que, a la darrerria del segle XIX el cor La Lira tenia una quarantena de cantaires. Si tenim en compte que el poble tenia llavors poc més de mil habitants i, a més, ja feia uns anys que a la vila s'havia format un segon cor, la proporció de santjustencs que practicava el cant coral en aquell temps, es pot considerar força notable.

Aquesta segona agrupació coral que acabem d'esmentar, és el cor "**Lo Pom de flors**" fundat l'any 1881 que va coexistir amb La Lira, durant una

vintena d'anys. Fins i tot en alguna ocasió cantaires d'ambdós cors van actuar plegats. La publicació *La Aurora* que era, i encara és, l'òrgan informatiu dels Cors de Clavé, ens indica que en el festival celebrat en el Palau de Belles Arts de Barcelona el dia 6 de novembre de 1898, de 749 coristes participants, 18 eren de Lo Pom de Flors i 16 de La Lira. Altres pobles de les rodalies també hi eren representats: Cornellà amb 6 cantaires i els pobles d'Esplugues i Sant Joan Despí amb 5 cantaires, cadascun.⁴

La mateixa revista⁵ publica que el dia 6 d'agost de 1898, amb motiu de la Festa Major santjustenca, Lo Pom de flors dirigit pel seu director titular Gabriel Anfruns, va oferir un concert vocal-instrumental acompanyat de l'orquestra "Nueva Alianza". La crònica relata que l'acte es va fer en el saló del Casino al carrer de la Sala, que era la seu d'aquest cor. Durant la mitja part del concert, els components de la Junta de l'Associació dels cors de Clavé van fer una visita de cortesia a la seu de l'altre cor del poble, la Lira, que estava situada al carrer Badó, en el local anomenat El Colomar.

Desaparició del cor La Lira

Mossèn Antonino Tenes en el seu llibre, situa la desaparició de La Lira en torn a l'any 1925 "*Quan feia anys i anys que aquell chor popular no actuava i era mort de fet*".⁶

A més de la fotografia i els textos inserits unes ratlles més amunt referents a aquesta agrupació coral, disposem d'una invitació cursada a l'Ajuntament de Sant Just signada pel senyor Àngel Piquet, llavors president de La Lira, amb motiu de la celebració d'un concert de festa major l'any 1897. No tenim però cap altre document que ens pugui fer una mica de llum sobre aquesta qüestió del final de La Lira.

Tots els programes, invitacions i revistes dels que parlem, estan datats pels volts de l'any 1900 i no van més enllà del tombant de segle. Per

4. *La Aurora* 1-9-1898.

5. Idem 15-8-1898.

6. *Notes històriques del poble i parròquia de Sant Just Desvern*. Pag.176. Mn.Antonino Tenes Fidel R.Ferran. Impressor. 1947

tant es lògic pensar que la vida d'aquest cor es va acabar en encetar-se el segle XX. En l'actualitat el seu estendard es troba exposat en una vitrina, als locals de l'Ateneu Santjustenc.⁷

Algunes dades del Pom de Flors durant el segle XX

Lo Pom de flors va seguir la seva activitat normal, fins a la meitat de la guerra civil espanyola⁸ en que, per força, va restar inactiu. Al cap d'uns anys, es va reorganitzar, i va integrar-se en l'Ateneu de Sant Just el dia 20 de maig de 1947, passant llavors a convertir-se en una secció d'aquesta entitat.

Els noms dels cantaires que van encetar aquesta nova etapa, consten en el revers del document de l'acord entre ambdues societats i es relacionen seguidament per ordre alfabètic:

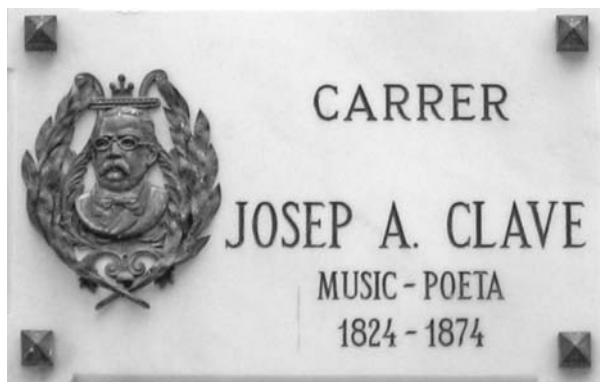
Josep Asmarats, Agustí Buixeda, Antoni Campañà, Fermín Cañamares, Faustino Cañamares, Josep Caraltó, Francesc Castellví, Josep Cortès, Sebastià Domènech, Joan Flix, Baudili Font, Ramon Freixas, Alfons Gelabert, Alexandre Làzaro, Josep Mitjans, Florenci Mosoll, Josep Obiols, Gaspar Orriols, Ventura Orriols, Vicenç Rabasa, Josep Rajadell, Pere Ribes, Francesc Riera, Miquel Sanchís, Josep Santacana, Joan Tort, Florenci Urpí, Magí Urpí, Josep Valls i Josep Vivès. D'aquestes trenta persones, n'hi ha que encara cantaven al Pom de Flors, fins no fa gaire temps.

Nou anys després d'aquesta incorporació, el 1956, Lo Pom de Flors va celebrar el seu 75è aniversari. Els actes centrals de l'efemèride es feren els dies 27 i 28 d'octubre, amb un concert a càrrec de l'Orfeó Gra-

7. Rafael Malaret, president de l'Ateneu a començament de la dècada del 1960 em va explicar que l'estendard va estar desat molts anys a casa de Francisco Busquets Camps, que era el cantaire encarregat de la seva custòdia (*Sant Just Desvern, un paisatge i una història*. Peu foto 47. Diversos autors. Public.de l'Abadia de Montserrat, any 1987) . Quan ell va morir l'any 1936, la seva família va seguir guardant aquest preuat record de La Lira fins que, essent Malaret president de l'Ateneu, en van fer donació a aquesta entitat.

8. Va tenir activitat durant un període de la guerra civil, oferint diverses actuacions a benefici dels combatents. El dia 15 de febrer de 1937 el president del cor, Pere Ribes, sol·licita de l'Ajuntament un piano per poder fer els assaigs de conjunt. El consistori els hi cedeix un instrument en préstec el dia 30 de març del mateix any. (Document Arxiu Històric S.Just).

cienc i la col·locació d'una placa commemorativa amb un bust del mestre, al carrer d'Anselm Clavé.



Placa commemorativa situada a la cantonada dels carrers Anselm Clavé i Badó. Foto Antoni Fuentes

Passats cinquanta anys d'aquestes festes, i després d'haver celebrat el seu centenari, enguany Lo Pom de Flors està commemorant els seus cent vint-i-cinc anys, ple de vitalitat i és l'entitat més veterana de Sant Just.

La família d'Anselm Clavé i Sant Just Desvern

Clavé es va casar amb Isabel Soler Bosch⁹ pels volts de l'any 1850. D'aquest matrimoni van néixer quatre fills: un de prematur, i a més Conrad, Enriqueta i Àurea-Rosa. Aquesta darrera, la més petita, és l'única dels quatre germans que va arribar a l'edat adulta, ja que els altres tres van morir en vida del propi Clavé.

A l'edat de cinquanta anys es produïa el traspàs de J.A.Clavé, i del nucli familiar tan sols restaven amb vida Isabel i Àurea-Rosa que, posteriorment es va casar amb Conrad Ferrer de Climent.

9. *Josep Anselm Clavé i la seva època*, pàgs. 97-98, Josep M. Poblet . Editorial Dopesa any 1973. Indica també aquest historiador que no es coneixen gaires dades personals d'Isabel Soler. El certificat de defunció ens aporta algunes.

Tal com s'ha dit anteriorment *La Aurora* va fer una crònica del concert celebrat al nostre poble el dia 6 d'agost de 1898 en la qual també informava que, "En este concierto estaban representadas varias sociedades y **otras personas notables de la población, entre ellas la señora Aurea Rosa Clavé y su familia**, la cual tuvimos el gusto de saludar en nombre de la Junta de la Asociación". Aquesta notícia, ens dóna el primer indici que permet relacionar la família Clavé amb Sant Just.

També s'ha explicat abans, que l'any 1956 es van fer els actes commemoratius del 75è aniversari de la fundació de Lo Pom de Flors. El diumenge 28 d'octubre es va celebrar una "Misa Solemne que será aplicada en sufragio de las almas del maestro José A. Clavé y de su esposa, doña Isabel Soler Bosch, **cuyos restos mortales reposan en el Cementerio de nuestra población**". Aquestes frases, copiades textualment del programa d'actes, confirmen definitivament aquesta relació directa de la qual estem parlant.

Mort i enterrament d'Isabel Soler Bosch

Quan vaig demanar a gent gran del poble si sabien alguna cosa sobre això, les seves respostes em van convèncer de que hi havia persones que coneixien l'afer, però molt poques podien donar dades concretes sobre la matèria, tot i que algunes em van indicar el lloc aproximat on creien que havien enterrat aquesta senyora.

Primerament vaig mirar a la part més antiga del cementiri, que era l'indret indicat per aquestes persones consultades i no hi vaig trobar res. Després la meva atenció es va dirigir als registres dels enterraments cercant en els llibres oficials.¹⁰ La nova recerca tampoc no va donar fruit. Semblava haver arribat a un carreró sense sortida fins que un dia, gairebé d'una forma inesperada, vaig poder consultar els exem-

10. Vull fer constar el meu agraïment a les persones que van donar-me orientacions i dades que s'han demostrat molt valuoses a l'hora de tirar endavant el treball, i molt especialment a Jordi Amigó, Armand Beneyto, Immaculada Castellví, Josep Maria Romagosa, Maria Jesús Torrecilla i Carme Travesset, per les facilitats i la seva col·laboració en les tasques de recerca i correcció lingüística.

plars de *La Aurora* abans esmentats. En un d'ells estava indicada la data de la defunció d'Isabel Soler. Curiosament, a la resta de la premsa escrita de l'època que vaig poder consultar, no es feia cap esment de la notícia

Sabent la data de l'òbit i consultats l'Arxiu Parroquial i el Registre Civil de Sant Just, ambdós llocs van confirmar la seva veracitat.

Isabel Soler Bosch va morir a Sant Just Desvern a les sis de la tarda del dia 29 d'agost de 1898, a causa d'una apoplexia cerebral a l'edat de seixanta sis anys. Havia nascut a Barcelona, i els seus pares eren originaris d'Anglesola, un petit poble de la comarca d'Urgell, proper a Tàrrrega.

El sepeli es va fer l'endemà, segons consta en l'anotació corresponent del Llibre parroquial d'òbits, signat per fra Joan Boschmonar i Joé, regent de la parròquia de Sant Just, en aquell temps.



Fotografia d'Isabel Soler publicada a La Aurora del 1-9-1898

Els seguidors de Clavé sempre s'han considerat una gran família o fraternitat. En produir-se la defunció de la viuda d'Anselm Clavé, tenim notícia de que "a Vilafranca del Penedès tot i ser vigília de la Festa Major, la societat coral 'El Penedès' va ajornar el concert programat per aquest dia per tal de manifestar el seu condol. L'endemà, tot i que era la diada de sant Fèlix, una representació vilafranquina va assistir a l'enterrament".¹¹ Es lògic pensar que, en aquest acte d'acomiadament aquesta no devia de ser l'única representació assistent dels cors de Clavé.

Una crònica publicada a *La Aurora* el 15-11-1898 explica uns fets posteriors, que pel seu interès no puc estar-me de transcriure en la seva totalitat.

«El dia 1º del corriente, fiesta de Todos los Santos, las sociedades corales La Lira y Lo Pom de Flors, de Sant Justo Desvern, efectuaron una manifestación al objeto de depositar una corona fúnebre sobre la tumba de la virtuosa Sra.Dª Isabel Soler y Bosch, viuda del malogrado vate don J.A. Clavé, recientemente sepultada en el cementerio de aquel pueblo. Se asociaron al acto el coro La Paloma de Esplugas, comisiones de otras varias sociedades, los Sres.Espinet (padre é hijo), Sagristá y otros cuyos nombres no recordamos en estos momentos, componiendo un total que no bajaría de 150 manifestantes.

»Llegados á la fúnebre mansión, fué colocada la corona permaneciendo descubiertos todos los presentes y dando carácter al acto la caída de la tarde, cuya luz crepuscular hacia mas triste la ceremonia.

»Como fuese prohibido, por razones que nos abstenemos de discutir aqui, dirigir la palabra á los concurrentes dentro del cementerio, se trasladaron al exterior, y una vez allí, el Sr. Benages, por encargo de las sociedades corales antedichas, recordó las virtudes y la bondad de carácter que distinguian á la que fué cariñosa esposa de nuestro fundador y despues de dedicar sentidas frases á su memoria, dió las gracias á todos los concurrentes por haber cooperado á un acto que tanto les enaltece, gracias que dió tambien en nombre de la fami-

11. 130 anys d'història de la Societat Coral El Penedès" pg.28. Armand Beneyto Alberó. Fundació Caixa Penedès, any 1994.

lia del malogrado Clavé, algunos de cuyos individuos estaban presentes al acto.

La Junta de esta Asociación las dá á las sociedades iniciadoras de la idea, ya que demostraron saber cumplir con su deber.»

Qüestions pendents de resoldre

Resten però, dues qüestions interessants per resoldre: La primera, saber si la família Clavé vivia a Sant Just o hi passava solament les temporades d'estiueig i en qualsevol dels dos casos, a quin indret.

L'acta de defunció, signada pel jutge municipal Miquel Mallol i Raventós, indica que Isabel Soler estava domiciliada a la Carretera, a casa del seu gendre Conrad Ferrer. El registre de la parròquia no dona cap indicació pel que fa al domicili.

Consultats els padrons d'habitants, i altra documentació de l'època, no s'ha confirmat aquest extrem. En tota la carretera no hi consta cap veí ni propietari amb aquests cognoms. Al carrer de la Sala tampoc hi consta cap membre de la família ni es troba cap cognom Clavé, ni Ferrer, tot i que sí trobem algun cognom Soler i algun altre Bosch, més corrent al poble.

Fulgenci Baños va comentar-me que, segons unes converses que havia tingut amb Josep Piquet¹², aquest havia explicat que la família Clavé passava temporades a Sant Just, en una antiga casa pairal, anomenada popularment can Geroni (o Jeroni)¹³ ja que Isabel Soler tenia algun parentiu amb els propietaris de la finca, que vivien al carrer de la Sala.

12. Josep Piquet i Gelabert (1890-1980) va estar relacionat tota la seva vida amb el cant coral a Sant Just Desvern. Era nebot d'Àngel Piquet, director de la Lira, esmentat al començament d'aquest treball. També va rebre lliçons de música del mestre Enric Morera, i mantingué una relació d'amistat amb aquest conegut compositor i director.

13. En el llibre de mossèn Antonino abans esmentat, de la casa, anomenada abans Torre Vallgornera, hi ha referències des de començament del segle XVI. L'any 1965 va ser enderrocada per construir-hi blocs de pisos. Estava situada aproximadament en una part de l'illa delimitada pels actuals carrers de la Indústria-Hereter-Tudona i Dr.Fleming.



Casa i terres de Can Geroni en una fotografia de l'any 1951. La imatge està presa des de l'actual carrer de la Tudona. Foto: Miquel Reina i López

Segons les consultes fetes al Registre de la Propietat, la finca pertanyia en aquella època a l'advocat de Barcelona, Vicenç Rius Roca. El seu possible parentiu amb Isabel Soler no s'ha pogut acreditar, així com tampoc la seva residència o relació amb el carrer de la Sala.

D'aquesta manera es tanca aquesta qüestió: no sabem el lloc de residència fixa o temporal de la família Clavé a Sant Just, ni tampoc no tenim cap indicatiu documental de que Anselm Clavé hagués viscut al carrer de la Sala. Això últim no treu la possibilitat d'alguna estada ocasional del músic en algun domicili d'aquest carrer.

La segona qüestió, és esbrinar en quin lloc del cementiri santjustenc van enterrar Isabel Soler.

En les converses esmentades, Josep Piquet va manifestar que la vídua de Clavé estava enterrada en un determinat panteó del nostre cementiri. Examinada la documentació d'aquest servei municipal, que abans havia sigut parroquial, això tampoc no s'ha pogut constatar. Tot i la migrada documentació de caire funerari d'aquesta època que s'ha pogut trobar, en un document de l'arxiu parroquial de Sant Just, consta que el senyor Conrad Ferrer, gendre d'Isabel Bosch, pagava el lloguer d'un nínxol en el nostre cementiri l'any següent de la defunció de la seva mare política.

La meva recerca s'ha aturat aquí, i els dos darrers interrogants han quedat aclarits tan sols de forma parcial. Amb tot el que s'ha exposat en aquest treball, espero haver posat el meu gra de sorra en el coneixement i la divulgació d'uns determinats fets històrics que s'han viscut al poble però que, per la condició dels seus protagonistes, en alguns aspectes transcendeixen Sant Just Desvern.

Antoni Fuentes i Núñez
Sant Just Desvern, 2 de juliol de 2006